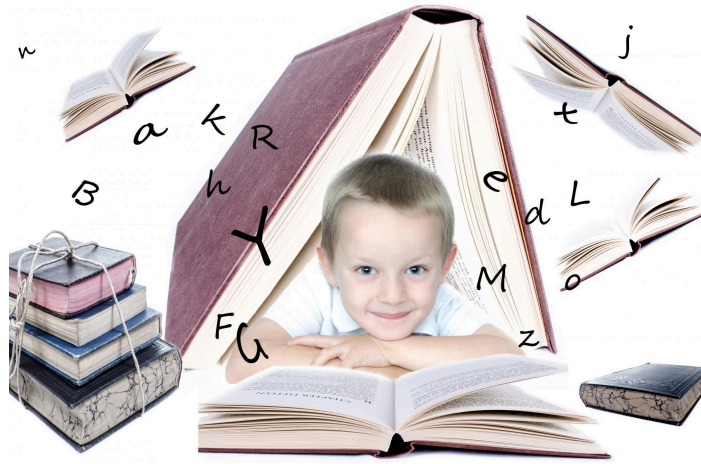

Leseplan for Skjold skole

Innledning:

Leseplanen skal sikre videreutvikling og god kvalitet på leseopplæringen for alle elever på alle trinn ved Skjold skole.

Parallelt med innføringen av ny læreplan (LK20), startet vi arbeidet med implementering av skolens nye leseplan.

I læreplanens Overordnede del står det:

“Opplæringen skal sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de utvikler språklig identitet, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Språk gir oss tilhørighet og kulturell bevissthet” (LK20 overordnet del, s 9)

I LK20 har norskfaget et særlig ansvar for opplæringen i å kunne lese. Utviklingen av å kunne lese i norsk går fra den grunnleggende avkodingen til å lese, tolke og reflektere over tekster i ulike sjangere, for ulike formål og av ulik lengde og kompleksitet (LK20, s 25). Lesing er en grunnleggende ferdighet det skal jobbes med i alle fag.

Leseplanens hovedmål

- Å videreutvikle og sikre kvaliteten på leseopplæringen ved Skjold skole
- Å styrke elevenes leseferdigheter og motivasjon for lesing
- Å forebygge lese- og skrivevansker
- Å bedre elevenes læringsutbytte gjennom økt lesekompetanse
- Å systematisk følge opp leseutviklingen hos elevene
- Å ivareta prinsippene innenfor området Vurdering for læring

Leseplanens plass

Leseplanen omhandler lesing som grunnleggende ferdighet slik den er beskrevet i læreplanen. Alle lærere ved Skjold skole er leselærere. Leseplanen er forpliktende for det pedagogiske personalet. Gjennom hele skolegangen ved Skjold skole skal elevene møte systematisk leseundervisning, veiledning og oppfølging.

Minoritetsspråklige elever

Når nyankomne minoritetsspråklige elever med annet morsmål enn norsk skal lære å lese, er det hensiktsmessig om dette foregår på elevens førstespråk (morsmål). Elevene har, som regel, bredere muntlige ferdigheter og et større ordforråd på førstespråket enn på norsk (andrespråket). Dermed har eleven større forutsetninger for å forstå sammenhengen mellom skrift og tale, og for å skape mening i det han leser. Eventuelt kan leseopplæringen, dersom mulig, foregå parallelt på førstespråket og andrespråket. Når en elev først har knekt lesekoden, kan denne ferdigheten overføres til norsk, selv om både fonemene og grafemene kan være annerledes på morsmålet hans. Hvis det ikke er mulig å gi eleven leseopplæring på morsmålet, er det viktig at eleven får utvikle muntlige norskferdigheter før han starter med leseopplæringen sin på norsk.

Lesing er:

En sammensatt ferdighet som bygger på en rekke avkodings- og forståelsesprosesser. Å avkode vil si at leseren gjør bokstavtegn og skrevne ord om til korresponderende lyder i tale. Ferdigheten i ordavkodning bygges opp over tid. hver gang leseren møter et bestemt ord,

styrkes minnebildet av ordet. Etter hvert gjenkjennes ordet hurtig og sikkert. Ordavkoding har da blitt automatisert, og kognitive ressurser frigjøres til arbeid med forståelsen.

Det å forstå referer til høyere kognitive prosesser som gjør det mulig for leseren å hente mening ut av språk, reflektere over meningen og trekke slutninger. Leseforståelsen bygger på mange av de samme prosessene og utvikles i takt med personens generelle evne til å forstå. Gode leseferdigheter forutsetter at både avkodingen og forståelsen er god.

I følge Gough og Tunmer (1986) kan forholdet mellom avkoding og forståelse uttrykkes ved formelen $\text{lesing} = \text{avkoding} \times \text{forståelse}$. Som for alle andre produkter vil dette produktet gå mot null hvis en av faktorene går mot null. Formelen har bred empirisk støtte og bidrar i vesentlig grad til dagens forståelse av både lesing og lesevaner. (Fra Logos håndbok, Logometrica)

En funksjonell leser:

- Vet hvorfor han leser, orienterer seg i teksten, velger lesestrategier og læringsstrategier og vurderer måloppnåelse (mål)
- Synliggjør egne forkunnskaper, bruker dem aktivt som støtte under lesing, vurdere/justerer egne antagelser (førforståelse)
- Avkoder bokstav, bokstavsekvenser, ord, tegn, avsnitt, sjanger (koding)
- Ser etter ukjente ord, lærer og bruker dem (ordforråd)
- Strukturerer, stiller spørsmål, gjengir, gjenskaper og vurderer tekst (leseforståelse)
- Reflekterer over egen forståelse og over egne strategivalg (metakognisjon)

Lesestrategier forstås som et overordnet begrep for:

Lesemåter	Læringsstrategier
letelesing nærlesing lineær lesing ikke-lineær lesing stillelesing korlesing opplevelseslesing skumlesing	tanke- og tegnekart bildenotat gjenfortelling BO-blikk begrepskart FoSS læresamtale venndiagram sammendrag VØL-skjema refleksjonsnotat BISON-overblikk nøkkelord kolonnenotat styrkenotat

Progresjonsplan for innlæring av læringsstrategier (framgangsmåter)

Strategi	1.tr	2.tr	3.tr	4.tr	5.tr	6.tr	7.tr
Tanke- og tegnekart	Orange	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Bildenotat	White	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Gjenfortelling	Orange	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
BO-blikk	White	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Begrepskart	Orange	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
FoSS	White	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Læresamtale	Orange	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Sammendrag	White	Red	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Parkeringsplassen	White	White	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Venndiagram	White	White	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
VØL-skjema	White	White	Green	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Nøkkelord	White	White	White	Blue	Purple	Cyan	Yellow
Kolonnenotat (to- eller tre)	White	White	White	Blue	Purple	Cyan	Yellow
BISON-overblikk	White	White	White	White	Purple	Cyan	Yellow
Refleksjonsnotat	White	White	White	White	White	Cyan	Yellow
Styrkenotat	White	White	White	White	White	White	Yellow

Alle læringsstrategiene er forklart i vedlegg.

1.trinn

Læringsmål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none">● Lære noen rim og regler● Lære alle bokstavnavnene og bokstavlydene. Vite om det er en vokal eller konsonant, ut fra om bokstaven er rød eller blå● Kunne beskrive bokstavene med faste begrep*● Lære riktig lese- og skriveretning● Oppdage språkets formside (KATT = 4 bokstaver, første lyd er K, en stavelse)● Forstå at språket består av setninger, ord, stavelser og lyder● Lære enkle strategier for leseforståelse● Kunne gjenfortelle fra lest/opplest tekst● Oppdage sammenhengen mellom talespråk og skriftspråk● Kunne binde 2, 3 og 4 lyder sammen til ord (også non-ord)● Opplive og forstå sammensatte tekster i ulike fag● Låne og lese bøker fra biblioteket● Lytte til og samtale om skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål <p>*rettlinjet form i loddrett/vannrett/skrå stilling, buet form</p>	<p>Læringsstrategier:</p> <ul style="list-style-type: none">● Tanke- og tegnekart● Gjenfortelling● BO-blikk● Læresamtale <p>Lesemåter: lineær lesing, opplevelseslesing, høytlesing, stillelesing, korlesing, nærlesing og letelesing</p> <p>Metoder:</p> <ul style="list-style-type: none">● Begrepstrening (Nyborg) tilrettelegge materiell til lærer● Frost språkleker● Fokus på sansene i bokstavinnlæringen● Lydmetoden kombinert med ordbilder● Produsering av fellestekster● Tekstskaping på maskin● Læresamtale● Lesefinger● To bokstaver i uken
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none">● Begrepstrening● Frost språkleker● Jevnlig besøk på skolens bibliotek● Høytlesing hver dag● Leseaksjon i november og februar● Rim, regler, dikt og sang● Lage lese miljø i klasserommet med tilgang på bøker - billedbøker, lettlestbøker, fagbøker m.m.● Lesestund med fadderklassen	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none">● Muntlig vurdering● Korte kommentarer på leksene● Elevsamtaler og utviklingssamtaler● Egenvurdering: tommelvurdering, <p>Kartlegging:</p> <ul style="list-style-type: none">● Enkel lyd/bokstavkartlegging ved oppstart og underveis <p>Oppfølging:</p> <ul style="list-style-type: none">● Samtaler● Tilbakemelding på lekse
Trinnets forfattere: Thorbjørn Egner og Lars Mæhle	

2. trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none"> ● Eleven kjenner igjen, uttaler og skriver alle bokstavene - store og små ● Knekke lesekoden? ● Lese enkle ord ved å stave seg gjennom dem ● Sette sammen lyder til ukjent ord (non-ord) ● Lese enkle tekster ● Starte automatisering av lesing ● Kunne enkle strategier for leseforståelse ● Kjenne til språkets form gjennom rim, regler, ellinger og språkleker ● Skape trygghet for høytlesing ● Lære at to bokstaver kan utgjøre én lyd. Kjenne til diftongene, samt. ng- og nk-ord. ● oppleve og forstå sammensatte tekster, på bokmål og nynorsk, og tekster i ulike fag med stigende vanskelighetsgrad ● Lytte til og samtale om skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål, nynorsk og morsmål ● Lese med sammenheng og forståelse på papir og digitalt ● Bruke enkle strategier for leseforståelse 	<p>Læringsstrategier:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tanke- og tegnekart ● Bildenotat ● Gjenfortelling ● BO-blikk ● Begrepskart ● FoSS nivå 1 og 2 ● Læresamtale ● Sammendrag <p>Lesemåter: lineær lesing, opplevelseslesing, høytlesing, stillelesing, korlesing, nærlesing og letelesing</p> <p>Metoder:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Frost språkleker ● Begrepstrening ● Fortsatt fokus på bokstavnavn og bokstavlyd, farge og vokal/konsonant ● Veiledet lesing ● Produsering av fellestekster ● Tekstskaping på data ● Jobbe med flerspråklige fortellinger og skjønnlitterære tekster på flere språk.
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none"> ● Frost språkleker ● Jevnlig besøk på skolens bibliotek ● Høytlesing hver dag ● Leseaksjon i november og februar ● Rim, regler, dikt og sang ● Lesekvart hver dag ● Lage lese miljø i klasserommet med tilgang på bøker - billedbøker, lettlestbøker, fagbøker m.m. ● Skrive eller svare på spørsmål fra boken en har lest. Fortell en venn. Tegn til. ● Ha "Bokåpner"; Noen forteller om bøker de har lest. ● Fortell om boken til læringspartner 	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Muntlig vurdering ● Korte kommentarer på leksene ● Elevsamtaler og utviklingsamtaler ● Egenvurdering: tommelvurdering, <p>Kartlegging:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Enkel lyd/bokstavkartlegging ved oppstart og underveis <p>Oppfølging:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Samtaler ● Tilbakemelding på lekse <p>Tiltak: Trening med Askiraski ved fonologiske vansker/ øve høyfrekvente ord</p>
<p>Trinnets forfattere: Anne-Cath. Vestly og Astrid Lindgren</p>	

3. trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none"> ● Lese tekster med flyt og forståelse. ● Videreutvikle lesestrategier for å bruke lesing til læring ● Kunne lese for ulike formål – kos eller læring? ● Velge bøker fra biblioteket ut fra egne interesser og leseferdigheter ● Lese og lytte til ulike tekster på bokmål og nynorsk, også oversettelser fra samisk. <ul style="list-style-type: none"> ○ Faktatekster ○ Dikt og rim ○ Sanger og regler ○ Fortelling og eventyr ○ Skjønnlitteratur ○ Sammensatte tekster ● Samtale og reflektere over hva tekstene betyr. ● Utforske og formidle tekster gjennom samtale, skriving, lek, bevegelse og andre kreative uttrykk. ● -Kunne gjenskape en tekst muntlig eller skriftlig. ● -Sammenlikne ord og uttrykk i norsk og andre språk. ● Stoppe opp ved vanskelige ord 	<p>Læringsstrategier:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tanke- og tegnekart ● Bildenotat ● Gjenfortelling ● BO-blikk ● Begrepskart ● FoSS nivå 1, 2 og 3 ● Læresamtale ● Sammendrag ● Parkeringsplassen ● Venndiagram ● VØL-skjema <p>Lesemåter: lineær lesing, opplevelseslesing, høytlesing, stillelesing, korlesing, nærlesing og letelesing</p> <p>Metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Veiledet lesing ● Repetert lesing ● Lesekvart ● Leseforståelses oppgaver ● Jobbe med vokaler og stavelsesdeling ● Enkle tekster på data ● Jobbe med flerspråklige fortellinger og skjønnlitterære tekster på flere språk. ● https://morsmal.no/norsk-flerspraklige-fortellinger
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none"> ● Sette av fast tid på dagen/i uken ● Lage lese miljø i klasserommet med tilgang på bøker - billedbøker, lettlestbøker, fagbøker m.m. ● Bytt bøkene jevnlig. ● Skrive eller svare på spørsmål fra boken en har lest. Fortell en venn. Tegn til. ● Ha "Bokåpner" Noen forteller om bøker de har lest. Eldre elever til yngre elever? ● Fortell om boken til læringspartner ● Dramatiser bøker. ● Leseaksjon november og februar ● Besøke Nesttun bibliotek <p>Tips: Lesenteret.no Filmer om lesestimulering</p>	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Muntlige tilbakemeldinger på arbeid i timene ● Korte kommentarer på lekser ● To utviklingsamtaler ● To eller flere elevsamtaler ● «To stjerner og et ønske ● Klarte vi mål for timen? Tommel opp/billett/logg <p>Kartlegging: September/Februar/Mai "Arbeid med ord" leseprøve November: Udirs kartleggingsprøve i lesing <u>Tiltak:</u> Repetert lesing med tilpasset leselekkse</p> <hr/> <p>Oktober/februar: Ordkjedetesten og oppfølging ved behov</p>

Tiltak: Trening med **Askiraski** ved fonologiske vansker/ øve høyfrekvente ord på ark/kort - som et intensivt lesekurs

Trinnets forfattere: Bjørn Sortland og Kyle Mewburn

4. trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none"> ● Lese tekster med flyt og forståelse. ● Få flest mulig opp på 90 til 100 ord (eller mer) i minuttet. ● Videreutvikle lesestrategier for å bruke lesing til læring. ● Kunne lese for ulike formål – kos eller læring? ● Velge bøker fra biblioteket ut fra egne interesser og leseferdigheter ● Lese og lytte til ulike tekster på bokmål og nynorsk, også oversettelser fra samisk. <ul style="list-style-type: none"> ○ Faktatekster ○ Dikt og rim ○ Sanger og regler ○ Fortelling og eventyr ○ Skjønnlitteratur ○ Sammensatte tekster ○ Digitale tekster ○ Tegneserier ○ Manus og replikker ● Samtale og reflektere over hva tekstene betyr. ● Utforske og formidle tekster gjennom samtale, skriving, lek, bevegelse og andre kreative uttrykk. ● Kunne gjenskape en tekst muntlig eller skriftlig. ● Sammenlikne ord og uttrykk i norsk og andre språk. 	<p>Læringsstrategier:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tanke- og tegnekart ● Bildenotat ● Gjenfortelling ● BO-blikk ● Begrepskart ● FoSS nivå 1, 2 og 3 ● Læresamtale ● Sammendrag ● Parkeringsplassen ● Venndiagram ● VØL-skjema ● Nøkkelord ● Kolonnenotat (to- eller tre) <p>Lesemåter: lineær lesing, opplevelseslesing, høytlesing, stillelesing, korlesing, nærlesing og letelesing</p> <p>Metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Veiledet lesing ● Repetert lesing ● Jobbe med leseforståelse ● Jobbe med vokaler og stavelsesdeling ● Tekstskaping på data (forlag) ● Lese for læringspartner ● Jobbe med flerspråklige fortellinger og skjønnlitterære tekster på flere språk. ● https://morsmal.no/norsk-flerspraklige-fortellinger
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging

<ul style="list-style-type: none"> ● Lesekvart fast tid på dagen/i uken ● Lag lese miljø i klasserommet med tilgang på bøker - billedbøker, lettlestbøker, fagbøker m.m. ● Bytt bøkene jevnlig. ● Skrive eller svare på spørsmål fra boken en har lest. Fortell en venn. Tegn til. ● Ha "Bokåpner". Noen forteller om en bok de har lest. Eldre til yngre elever. ● Fortell om boken til læringspartner ● Dramatiser bøker. ● Fadderlesing ● Leseaksjon november og februar ● Boktips ● Fokus på begreper i tekstene ● Biblioteksbesøk 	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Muntlige tilbakemeldinger i timen ● Korte kommentarer på lekser ● To utviklingsamtaler ● To eller flere elevsamtaler ● «To stjerner og et ønske ● Klarte vi mål for timen? Tommel opp/billett/logg <p>Kartlegging: September/Februar/Mai "Arbeid med ord" leseprøve Tiltak: Repetert lesing med tilpasset leselekse</p> <hr/> <p>Oktober: Ordkjedetest Tiltak: Trening med Askiraski ved fonologiske vansker/ øve høyfrekvente ord på ark/kort</p>
<p>Trinnets forfattere: Jørn Lier Horst og Francesca Simon</p>	

5.trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none"> ● Gi elevene et rikt utvalg av opplevelser gjennom skjønnlitterære tekster og barnelitteratur, både på norsk og engelsk (papir eller digitalt) ● Automatisere leseferdighetene slik at elevene leser med sikkerhet, flyt og hensiktsmessig hastighet. ● Oppnå en lesefart på 100 ord/min (tekst på tv er ca 120 ord/min) ● Elevene skal kunne uttrykke formålet med lesingen ● Elevene velger lese måter ut fra formålet ● Elevene endrer lese måte ved behov ● Elevene tilegner seg innhold i skjønnlitterære tekster og poesi ● Opparbeide seg et rikt og variert ordforråd ● Elevene lærer ved å stoppe opp i møtet med ukjente ord ● Elevene skal utforske, tolke og reflekterer over sakprosa i forskjellige fag ● Kunne lese sammensatte tekster med skrift, bilder, tegninger, tall og andre uttrykksformer 	<p>Læringsstrategier: Tanke- og tegnekart Bildnotat Gjenfortelling BO-blikk Begrepskart FoSS Læresamtale Sammendrag Parkeringsplassen Venndiagram VØL-skjema Nøkkelord Kolonnenotat (to- eller tre) BISON-overblikk</p> <p>Lesemåter: letelesing nærlesing lineær lesing ikke-lineær lesing stillelesing korlesing opplevelseslesing skumlesing</p> <p>Metoder Veiledet lesing</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Elevene kan vurdere en tekst kildekritisk 	Innlesing digitalt Lydbøker
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none"> • Lesebestilling • Lesekvart daglig på skolen og hjemme • Leseaksjon to ganger årlig • Forlag • Høytlesing (lærer)som felles opplevelse • Bruke biblioteket aktivt • Skrive bokanmeldelse • lesestund og formidling av bøker til yngre elever • Forberede presentasjon av forfattere og bøker for yngre elever • Dramatisere fortellinger 	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommentarer/ muntlige tilbakemeldinger på arbeid i timene og lekser • Utviklingssamtaler og elevsamtaler • Digital læringslogg med egenvurdering • «To stjerner og et ønske» <hr/> <p>Kartlegging:</p> <p>September Nasjonal prøve lesing Analyse møte på trinn <u>Tiltak:</u> Intensive lesekurs</p> <hr/> <p>August/Februar/Mai Arbeid med ord leseprøver (høst/vinter/vår) <u>Tiltak:</u> Repetert lesing med tilpasset leselekse</p> <hr/> <p>November Ordkjedetesten <u>Tiltak:</u> Askiraski ved fonologiske vansker</p>
Trinnets forfattere: Roald Dahl og J.K. Rowling	

6. trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none"> ● Gi elevene et rikt utvalg av opplevelser gjennom skjønnlitterære tekster og barnelitteratur, både på norsk (bokmål og nynorsk) og engelsk (papir eller digitalt) ● Automatisere leseferdighetene slik at elevene leser med sikkerhet, flyt og hensiktsmessig hastighet. ● Oppnå en lesefart på 120 ord/min ● Elevene skal kunne uttrykke formålet med lesingen ● Elevene velger lesemåter ut fra formålet ● Elevene endrer lesemåte ved behov ● Elevene tilegner seg innhold i skjønnlitterære tekster og poesi ● Opparbeide seg et rikt og variert ordforråd ● Elevene skal utforske, tolke og reflekterer over sakprosa i forskjellige fag og kritisk vurdere disse ● Kunne lese sammensatte tekster med skrift, bilder, tegninger, tall og andre uttrykksformer ● Elevene orienterer seg i faglige kilder på bibliotek og digitalt og vurderer hvor pålitelige kildene er ● Elevene viser til kilder i egne tekster ● Elevene utforsker og reflekterer over sammenhengen mellom språk og identitet 	<p>Læringsstrategier: Tanke- og tegnekart Bildenotat Gjenfortelling BO-blikk Begrepskart FoSS Læresamtale Sammendrag Parkeringsplassen Venndiagram VØL-skjema Nøkkelord Kolonnenotat (to- eller tre) BISON-overblikk Refleksjonsnotat</p> <p>Lesemåter: letelesing nærlesing lineær lesing ikke-lineær lesing stillelesing korlesing opplevelseslesing skumlesing</p> <p>Metoder: Veiledet lesing Digital innlesing</p>
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none"> ● Lesebestilling ● Lesekvart daglig på skolen og hjemme ● Leseaksjon to ganger årlig ● Høytlesing som opplevelse ● Bruke biblioteket aktivt ● lesestund og formidling av bøker til yngre elever ● Forberede presentasjon av forfattere og bøker for yngre elever ● Dramatisere fortellinger 	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kommentarer/ muntlige tilbakemeldinger på arbeid i timene og lekser ● Utviklingssamtaler og elevsamtaler ● Digital læringslogg med egenvurdering ● «To stjerner og et ønske» <hr/> <p>Kartlegging: August/Februar/Mai Arbeid med ord leseprøver (høst/vinter/vår) Tiltak: Repetert lesing med tilpasset leselekse</p> <hr/>

7. trinn

Mål	Metoder og lesestrategier
<ul style="list-style-type: none">● Gi elevene et rikt utvalg av opplevelser gjennom skjønnlitterære tekster og barnelitteratur, både på norsk (bokmål og nynorsk), engelsk, svensk og dansk (papir eller digitalt)● Automatisere leseferdighetene slik at elevene leser med sikkerhet, flyt og hensiktsmessig hastighet.● Elevenes lesefart er minimum 120 ord/min● Elevene får erfaring med å drøfte og vurdere skjønnlitterære tekster● Elevene skal kunne uttrykke formålet med lesingen● Elevene velger lesemåter ut fra formålet● Elevene endrer lesemåte ved behov● Elevene skal opparbeide seg et rikt og variert ordforråd● Elevene skal utforske, tolke og reflekterer over sakprosa i forskjellige fag og kritisk vurdere disse● Elevene skal kunne forstå og anvende faglige begrep de møter i sakprosa● Elevene skal kunne lese sammensatte tekster med skrift, bilder, tegninger, tall og andre uttrykksformer● Elevene orienterer seg i faglige kilder på bibliotek og digitalt og vurderer hvor pålitelige kildene er● Elevene viser til kilder i egne tekster● Elevene utforsker og reflekterer over sammenhengen mellom språk og identitet● Elevene skal kunne lese for å presentere egne tolkninger av personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur	<p>Læringsstrategier: Tanke- og tegnekart Bildenotat Gjenfortelling BO-blikk Begrepskart FoSS Læresamtale Sammendrag Parkeringsplassen Venndiagram VØL-skjema Nøkkelord Kolonnenotat (to- eller tre) BISON-overblikk Refleksjonsnotat Styrkenotat</p> <p>Lesemåter letelesing nærlesing lineær lesing ikke-lineær lesing stillelesing korlesing opplevelseslesing skumlesing</p> <p>Metoder: Veiledet lesing Innlesing digitalt</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Elevene leser samiske tekster på norsk og samtaler om verdiene som kommer til uttrykk 	
Lesestimulering	Vurdering, kartlegging og oppfølging
<ul style="list-style-type: none"> • Lesebestilling • Lesekvart daglig på skolen og hjemme • Leseaksjon to ganger årlig • Høytlesing (lærer) som felles opplevelse • Bruke biblioteket aktivt • Presentasjon av bøker og tema • Skuespill og rollespill • Bruke kilder aktivt for å tilegne seg ny kunnskap • Jobbe systematisk med sakprosa i ulike fag, lage presentasjoner som utgangspunkt for diskusjon og samtale • lesestund og formidling av bøker til yngre elever • Forberede presentasjon av forfattere og bøker for yngre elever • Dramatisere fortellinger 	<p>Vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommentarer/ muntlige tilbakemeldinger på arbeid i timene og lekser • Utviklingssamtaler og elevsamtaler • Digital læringslogg med egenvurdering <ul style="list-style-type: none"> • Digital presentasjon med egenvurdering (elevstyrt utviklingssamtale) <hr/> <p>Kartlegging: August/Februar/Mai; Arbeid med ord Leseprøver (høst/vinter/vår) <u>Tiltak:</u> Repetert lesing med tilpasset leselekse</p> <hr/> <p>November Ordkjedetesten <u>Tiltak:</u> Trening med Askiraski ved fonologiske vansker</p>
Trinnets forfattere: Bjørn Ingvaldsen, Tor Edwin Dahl	

VEDLEGG:

Begreper vi ofte bruker i leseopplæringen

Lesefasene	Før, under og etter
Lesemåter	Lineær lesing, ikke-lineær lesing, stillelesing, høytlesing, korlesing, oversiktslesing/skumlesing, letelesing og nærlesing/dybdelesing
Veiledet lesing	Veiledet lesing er et begrep hentet fra New Zealands lesedidaktikk hvor man leser, tenker og snakker om tekster på en målbevisst måte. Prinsippene i veiledet lesing innebærer at tekstene er tilpasset elevenes ferdighetsnivå og elevene får den støtten de trenger for å lese tekstene. Elevene får snakke om tekstenes form og innhold gjennom læringsstøttende samtaler, og elevenes lesing og deres arbeid før, under og etter lesing observeres slik at lærer kan lede elevene mot deres nærmeste utviklingszone.

Lesebestillinger	<p>En lesebestilling er et spesifikt leseoppdrag tilknyttet en tekst, der oppdraget går dypere enn å lese fra side x-x og svare på spørsmål til teksten.</p> <p>Lesebestillinger kan invitere leseren til å trene på alt fra leseflyt og avkoding - til kritisk lesing, tolking, refleksjon og vurdering av tekstens form og innhold.</p>
Læresamtaler	<p>En læresamtale er en samtale mellom to elever (læringsvenner) i et kort tidsrom, der temaet er avgrenset og konkret. Læresamtale kan brukes ved introduksjon til et nytt tema, ved repetisjon, som en problemløsningsstrategi og ved oppsummering. Læresamtalen gir alle elevene anledning til å uttrykke både sin faglige og fagovergripende kompetanse, samt metakognitive perspektiver.</p>
Læringsstrategier	<p>Læringsstrategier kan defineres som framgangsmåter for å bedre selve læringsprosessen. Dette er strategier elevene bruker for å planlegge, gjennomføre og vurdere eget arbeid for å nå kompetansemålene.</p>
Språkleker	<p>Språkleker er lekpregede aktiviteter som bidrar til å øke den språklige bevisstheten hos elevene. Det er et mål at elevene gjennom lytteøvelser, rim og regler, setninger og ord, stavelser og fonemer, blir bevisste på at språket både har et innhold og en form. Det å leke med språket gir et grunnlag for elevenes lese- og skriveutvikling.</p>

Kompenserende tiltak for elever med lese- og skrivevansker:

- Eleven vil ha nytte av å utføre skriftlig arbeid på PC/Chromebook. Obs! hjelpe eleven med oversikt og struktur på Disk med mapper som er lett å finne frem i.
- Staveprogrammet og talesyntesen som er i *Lingdys*, som er frikjøpt av Bergen kommune, vil være til god hjelp når eleven skal produsere tekst. Programmet har tilgang til flere språk. Dermed kan det også brukes når eleven skal produsere tekst på engelsk.
- Det anbefales at eleven får øve opp en sikrere og raskere bruk av tastatur. Programmet *Tastaturbo*, som er å finne på Statped's hjemmeside, kan anbefales til dette.

<https://www.statped.no/laringsressurser/teknologitema/tastaturbo/>

- Eleven kan ha behov for å få teksten som han skal erverve seg kunnskap av, opplest. Det kan blant annet gjøres i *Lingdys*. S
- Repetert lesing, øve på hurtig avkoding av stavelser og ord i tekst. Foruten tilpassede leselekser, kan *Aski Raski* brukes for å oppnå en sikrere ortografisk kunnskap og avkodingsstrategi.

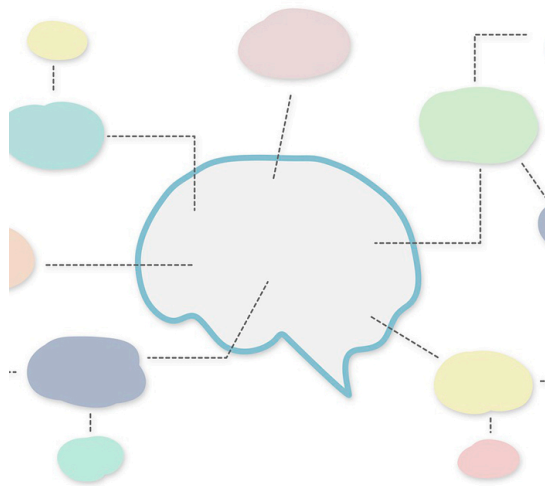
Tiltak hvis eleven har blitt diagnostisert med dysleksi:

- Kan det også søkes om programvarene for lese- og skrivestøtte som *Lingit* har. Dette er lese- og skrivestøtte som dekkes av NAV. Dersom man ønsker å prøve *Lingdys+*, kan man få en prøvelisens. <https://lingit.no/nav/>
- *Brettboka* er en plattform som har digitale utgaver av en god del lærebøker. I lærebøker kjøpt i digital versjon gjennom *Brettboka* kan eleven få opplest tekst med syntetisk tale, sette inn tekst, lage understrekinger, farge, tegne og selv diktere inn kommentarer. Flere forlag bruker *Brettboka* som en kanal til å distribuere og selge lærebøker til skoler. Fordelen med dette er at eleven møter det samme brukergrensesnittet, de samme funksjonene og utseende i alle bøker. Dersom *Brettboka* har samme lærebøker som elevene på eleven sitt trinn bruker i papirutgave, anbefales det at elev får tilgang til den digitale versjonen.
- Medlemskap i *NLB* (Norsk lyd- og blindeskriftforbunds lydbibliotek) kan være nyttig for elever med lese- og skrivevansker. Gjennom *NLB* får elevene tilgang til et omfang av skjønnlitterære bøker samt lærebøker. Appen *Lydhør* kan lastes gratis ned til bruk på smarttelefon og nettbrett. <https://www.nlb.no/hjelp/brukerveiledninger/min-side>
- Foresatte kan søke Nav om tilskudd til PC for elev, se <https://www.nav.no/soknader/nb/person/hjelpemidler-og-tilrettelegging/kommunikasjon-og-kognisjon#NAV100703>
- Informasjon om rettigheter m.m. kan det leses om på Dysleksi Norge sine hjemmesider: <http://dysleksinorge.no/rettigheter-skole/>

Læringsstrategier

Tanke- og tegnekart

Fri assosiasjon rundt et tema. Skriv eller tegn!

Bildenotat

- Les, tegn og forklar
- Eleven leser en tekst og gjengir dette med en enkel tegning. (Gjerne strektegninger eller symboler)
- Kan gjennomføres i par eller gruppe.
- Fagstoffet presenteres muntlig for andre med støtte i tegningen.
- Mange elever trenger visuell støtte i innlæringen.

Gjenfortelling

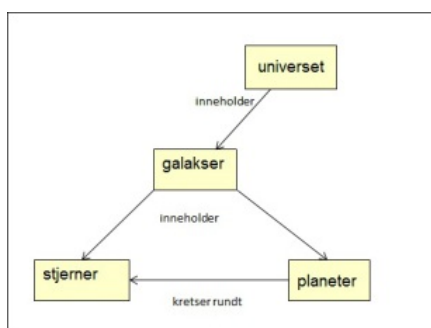
- Eleven leser en tekst selv
- Lærer leser en tekst høyt for klassen
- Elevene noterer eller tegner i boken sin
- Elevene øver seg på å gjenfortelle innhold til læringspartner eller gruppen sin

BO-blikk

- Elevene legger merke til tekstelementer som **BILDER** og **OVERSKRIFTER**
- Det er viktig at lærer modellerer denne aktiviteten

Begrepkart

- Hjelper elevene til å forstå og utvide betydningen av begrep
- Eks. Universet

FoSS

Forholdet mellom spørsmål og svar

Spørsmål fra en tekst kan deles inn i 4 hovedtyper:

1. **Akkurat der:** Svaret står ett sted i teksten
2. **Tenk og let:** Svaret beror på flere opplysninger i teksten.
3. **Forfatteren og jeg:** Leseren må bruke teksten i tillegg til noe leseren vet fra før.
4. **På egenhånd:** Svaret står ikke i teksten, men leseren må tenke selv.

Læresamtale

- En læresamtale er en samtale mellom to elever (læringspartnere) i et kort tidsrom, der temaet er avgrenset og konkret.
- Læresamtale kan brukes ved introduksjon til et nytt tema, ved

repetisjon, som en problemløsningsstrategi og ved oppsummering.

- Læresamtalen gir alle elevene anledning til å uttrykke både sin faglige og fagovergripende kompetanse, samt metakognitive perspektiver.
- Læresamtalen aktiviserer alle elevene i motsetning til IRE samtale der Lærer gjerne initierer ved å stille spørsmål og noen få elever responderer ved å rekke opp hånden.

Sammendrag

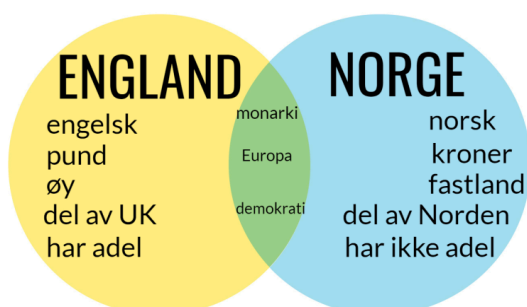
- Eleven leser en tekst og skriver ned stikkord (nøkkelord) fra teksten.
- Eleven legger vekk teksten, tar utgangspunkt i stikkordene sine og skriver sammendraget.
- Eleven øver på å notere stikkord til notate og bruke stikkordene som støtte til å skrive sammendraget.

Parkeringsplassen

- I en lesesituasjon skriver elevene ned på gule lapper ord de ikke forstår
- Lappene henges på et samlingssted (parkeringsplassen)
- Lærer leder samtalen med å forklare vanskelige ord i fellesskap
- Elever spør gjerne lettere hvis de kan bruke gule lapper enn om de må rekke opp hånden for å spørre

Venndiagram

Et venndiagram brukes for å sammenligne lignende fenomener og egner seg godt i fag som samfunnsfag og krle.

VØL-skjema

- Strukturerer bakgrunnskunnskap og setter egne mål for arbeidet
- Gir mulighet for refleksjon over ny kunnskap man tilegner seg

Vet (V)	Ønsker å lære (Ø)	Har lært (L)

Nøkkelord

- Læreren gir elevene en liste med nøkkelord (sentrale begrep) fra en tekst de jobber med.
- Elevene kan skrive en fagtekst der de bruker alle nøkkelordene
- Egner seg godt som oppsummering/repetisjon

Kolonnenotat (to- eller tre)

- Brukes gjerne i naturfag når elevene skal lage en forskerrapport
- En hoved-ide er gjerne overskriften
- Elevene lager en tabell med underoverskrifter i radene og utfyllende tekst i neste kolonne på samme rad
- Ved tre kolonner, kan elevene lage en forklarende tegning

BISON-overblikk

Brukes i førlesingsfasen

B- bilde og bildetekster

I- Innledning

S- siste avsnitt

O- overskrifter

N- NB! ord

Ved å trene på å bruke flere tekstelementer får eleven en oversikt og hjelpe til å koble på hva teksten handler om før lesingen starter.

Refleksjonsnotat

- En individuell skriftlig oppgave der elevene skriver hva de vet/mener/tror om et spørsmål
- Jeg tror jeg skal lære (før lesing)
- Nå vet jeg (etter lesing)

Styrkenotat

- Tar utgangspunkt i en hovedide.
- Notatet består av en rekke underpunkter som igjen kan ha underpunkter.

1. fiskar

2. saltvassfiskar

3. torsk

3. makrell

3. sei

2. ferskvassfiskar

3. aure

3. gjedde

3. røye

1. dyr

2. hjortedyr

3. elg

4. okse

4. ku

4. kalv

2. gnagarar

3. ekorn

3. mår